

Spis treści

Wprowadzenie	13
Część 1. Wprowadzenie do badań	17
Rozdział 1. Działalność badawcza człowieka a nauka	19
Wstępny dylemat	20
Wprowadzenie	20
W poszukiwaniu rzeczywistości	21
Zwykła działalność badawcza człowieka	22
Tradycja	22
Autorytet	23
Błędy w badaniach oraz jak ich uniknąć	23
Co rzeczywiste jest rzeczywiste?	25
Podstawy nauk społecznych	27
Teoria zamiast filozofii czy wiary	28
Prawidłowości społeczne	30
Zbiorowości zamiast jednostek	30
Język zmiennych	32
Trochę dialektyki badań społecznych	36
Wyjaśnianie idiograficzne i nomotetyczne	36
Teoria indukcyjna i dedukcyjna	38
Dane jakościowe i ilościowe	40
Badania podstawowe i stosowane	41
Rozwiązanie dylematu	43
Główne zagadnienia	43
Kluczowe pojęcia	44
Pytania i ćwiczenia	44
Dodatkowe lektury	45
Rozdział 2. Paradygmaty, teoria i badania społeczne	46
Wstępny dylemat	47
Wprowadzenie	47
Kilka paradygmatów nauk społecznych	48
Makroteoria i mikroteoria	50
Wczesny pozytywizm	50
Paradygmat konfliktu	50
Symboliczny interakcjonizm	51
Etnometodologia	52
Funkcjonalizm strukturalny	53
Paradygmaty feministyczne	54
Racjonalna obiektywność raz jeszcze	55
Powrót do dwóch systemów logicznych	58
Tradycyjny model nauki	59
Porównanie rozumowania dedukcyjnego i indukcyjnego	61
Budowa teorii dedukcyjnej	67
Zaczynamy	67
Tworzenie własnej teorii	68
Przykład teorii dedukcyjnej: sprawiedliwość dystrybucyjna	68
Budowa teorii indukcyjnej	70
Przykład teorii indukcyjnej: dlaczego ludzie palą marihuanę?	71
Związki między teorią a badaniami	72
Znaczenie teorii w „świecie rzeczywistym”	73
Rozwiązanie dylematu	74
Główne zagadnienia	74
Kluczowe pojęcia	75
Pytania i ćwiczenia	75
Dodatkowe lektury	76
Rozdział 3. Etyka i polityka w badaniach społecznych	77
Wstępny dylemat	78
Wprowadzenie	78
Zagadnienia etyczne w badaniach społecznych	79
Dobrowolne uczestnictwo	80
Nie krzywdzić badanych	81
Anonimowość i poufność	82
Oszukiwanie badanych	85
Analiza i prezentacja wyników	87
Instytucjonalne organa kontrolne	88
Kodeksy etyki zawodowej	90
Dwie kontrowersje etyczne	90
Kłopoty w „kafejce”	90
Obserwacja posłuszeństwa	92
Polityczne aspekty badań społecznych	94
Obiektywność a ideologia	94

Polityka przez małe „p”	97
Polityka we właściwych proporcjach	98
Rozwiązanie dylematu	99
Główne zagadnienia	100
Kluczowe pojęcia	100
Pytania i ćwiczenia	101
Dodatkowe lektury	102

Część 2. Struktura procesu badawczego

Rozdział 4. Plan badań

Wstępny dylemat	106
Wprowadzenie	106
Trzy cele badań	107
Eksploracja	107
Opis	109
Wyjaśnianie	109
Logika wyjaśniania nomotetycznego	110
Kryteria nomotetycznej przyczynowości	110
Błędne kryteria nomotetycznej przyczynowości	112
Przyczyny konieczne i wystarczające	112
Jednostki analizy	114
Jednostki indywidualne	115
Grupy	116
Organizacje	117
Interakcje społeczne	117
Wytwory społeczne	117
Przegląd jednostek analizy	120
Błędne wnioskowanie o jednostkach analizy – błąd ekologiczny oraz redukcjonizm	120
Wymiar czasowy	122
Badania przekrojowe	123
Badania dynamiczne	123
Badania zbliżone do dynamicznych	126
Przykłady strategii badawczych	128
Jak zaplanować projekt badawczy	129
Zaczynamy	130
Konceptualizacja	131
Wybór metody badawczej	132
Operacjonalizacja	132
Populacja i dobór próby	132
Obserwacje	133
Przetwarzanie danych	133
Analiza	133
Zastosowanie	134
Przegląd procesu planowania badań	134
Oferta badawcza	135
Elementy oferty badawczej	135
Rozwiązanie dylematu	136

Główne zagadnienia	137
Kluczowe pojęcia	138
Pytania i ćwiczenia	138
Dodatkowe lektury	139

Rozdział 5. Konceptualizacja, operacjonalizacja i pomiar

Wstępny dylemat	142
Wprowadzenie	142
Mierzenie wszystkiego, co istnieje	142
Konceptje, pojęcia i rzeczywistość	143
Pojęcia jako konstrukty	145
Konceptualizacja	146
Wskaźniki i wymiary	146
Wzajemna wymienialność wskaźników	149
Definicje realne, nominalne i operacyjne	149
Tworzenie ładu pojęciowego	150
Przykład konceptualizacji – pojęcie anomii	152
Definicje w badaniach opisowych i wyjaśniających	154
Wybory dokonywane w procesie operacjonalizacji	156
Zakres zmienności	157
Zmienność między skrajnościami	158
Uwaga na temat wymiarów	159
Definiowanie zmiennych i wartości	159
Poziomy pomiaru	160
Wskaźniki proste i złożone	164
Kilka przykładów możliwych wyborów w procesie operacjonalizacji	165
Operacjonalizacja trwa	166
Kryteria jakości pomiaru	166
Precyzja i poprawność	166
Rzetelność	167
Trafność	170
Kto decyduje, co jest trafne?	172
Napięcie między rzetelnością a trafnością	172
Rozwiązanie dylematu	173
Główne zagadnienia	173
Kluczowe pojęcia	174
Pytania i ćwiczenia	175
Dodatkowe lektury	175

Rozdział 6. Indeksy, skale i typologie	177
Wstępny dylemat	178
Wprowadzenie	178
Indeksy a skale	179
Budowa indeksu	181
Dobór pytań	181
Badanie zależności empirycznych	183
Punktacja indeksu	188

Braki danych	189
Walidacja indeksu	192
Status kobiety – przykład procesu tworzenia indeksu	194
Budowa skali	196
Skala dystansu społecznego Bogardusa	196
Skala Thurstone'a	197
Skala Likerta	197
Dyferencjał semantyczny	198
Skala Guttmana	199
Typologie	202
Rozwiązanie dylematu	203
Główne zagadnienia	204
Kluczowe pojęcia	205
Pytania i ćwiczenia	205
Dodatkowe lektury	205
Rozdział 7. Logika doboru próby	206
Wstępny dylemat	207
Wprowadzenie	207
Krótką historią doboru próby	209
Prezydent Alf Landon	209
Prezydent Thomas E. Dewey	210
Dwa typy doboru próby	211
Próby nieprobabilistyczne	211
Dobór oparty na dostępności badanych	211
Dobór celowy lub arbitralny	212
Metoda kuli śnieżnej	213
Dobór kwotowy	213
Wybór informatorów	214
Teoria i logika doboru losowego	215
Świadome i nieświadome obciążenie próby	216
Reprezentatywność i prawdopodobieństwo wyboru	217
Losowanie	219
Rachunek prawdopodobieństwa, rozkład z prób i szacowanie błędu z próby	220
Populacje i operaty losowania	228
Przegląd populacji i operatów losowania	231
Schematy losowania	231
Prosty dobór losowy	231
Dobór systematyczny	232
Dobór warstwowy	235
Ukryty podział na warstwy w doborze systematycznym	236
Przykład – dobór próby studentów uniwersytetu	237
Dobór próby wielostopniowej grupowej	238
Schematy doboru wielostopniowego a błąd z próby	239
Warstwowanie w wielostopniowej próbie grupowej	241
Dobór proporcjonalny	241
Dobór nieproporcjonalny i ważenie	244
Podsumowanie probabilistycznego doboru próby	245
Rozwiązanie dylematu	246
Główne zagadnienia	246
Kluczowe pojęcia	247
Pytania i ćwiczenia	248
Dodatkowe lektury	248
Część 3. Typy obserwacji	249
Rozdział 8. Eksperyment	251
Wstępny dylemat	252
Wprowadzenie	252
Tematy odpowiednie dla eksperymentu	252
Eksperyment klasyczny	253
Zmienne niezależne i zależne	253
Pretest i posttest	253
Grupy eksperymentalne i kontrolne	254
Eksperyment podwójnie ślepy	256
Dobór uczestników	256
Dobór losowy	257
Randomizacja	257
Dobieranie grup przez dopasowanie	257
Dobieranie grup przez dopasowanie czy randomizacja?	259
Odmiany schematów eksperymentalnych	259
Preeksperymentalne schematy badawcze	259
Trafność w badaniach eksperymentalnych	260
Przykłady eksperymentów	265
Eksperymenty z wykorzystaniem Internetu	268
Eksperymenty „naturalne”	269
Mocne i słabe strony metody eksperymentalnej	271
Rozwiązanie dylematu	272
Główne zagadnienia	272
Kluczowe pojęcia	273
Pytania i ćwiczenia	273
Dodatkowe lektury	273
Rozdział 9. Badania sondażowe	274
Wstępny dylemat	275
Wprowadzenie	275
Tematy odpowiednie dla badań sondażowych	275
Wskazówki do zadawania pytań	277
Wybierz właściwą formę pytania	277
Spraw, aby pytania były jasne	278
Unikaj podwójnych pytań	279
Respondenci muszą być w stanie udzielić odpowiedzi	279
Respondenci muszą chcieć odpowiadać	280

Pytania powinny być adekwatne	281
Najlepsze są krótkie pytania	282
Unikaj form przeczących	282
Unikaj obciążonych pytań i pojęć	282
Budowa kwestionariusza	284
Ogólny format kwestionariusza	284
Formaty odpowiedzi	285
Pytania warunkowe	285
Pytania tabelaryczne	287
Kolejność pytań w kwestionariuszu	288
Instrukcje do kwestionariusza	289
Pilotaż kwestionariusza	290
Próbka kwestionariusza	290
Kwestionariusz do samodzielnego wypełniania	293
Dystrybucja pocztowa i zwroty	294
Monitorowanie zwrotów	295
Listy przypominające	296
Wystarczający poziom realizacji próby	297
Opis przypadku	298
Wywiad ankierski	299
Rola ankietera w badaniach sondażowych	299
Ogólne zasady pracy ankierskiej	301
Koordynacja i kontrola	303
Sondaże telefoniczne	305
Plusy i minusy	305
Wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo (CATI)	307
Nowe technologie a badania sondażowe	308
Porównanie różnych metod badań sondażowych	310
Mocne i słabe strony badań sondażowych	312
Analiza wtórna	313
Rozwiązanie dylematu	316
Główne zagadnienia	316
Kluczowe pojęcia	318
Pytania i ćwiczenia	318
Dodatkowe lektury	318
Rozdział 10. Jakościowe badania terenowe	320
Wstępny dylemat	321
Wprowadzenie	321
Tematy odpowiednie dla badań terenowych	322
Rzeczy, które należy brać pod uwagę w jakościowych badaniach terenowych	324
Różne role obserwatora	325
Stosunek do badanych	326
Niektóre paradygmaty jakościowych badań terenowych	329
Naturalizm	329
Etnometodologia	330
Teoria ugruntowana	332
Studium przypadku i metoda rozszerzonych przypadków	334
Etnografia instytucjonalna	336
Badania uczestniczące	337
Prowadzenie jakościowych badań terenowych	340
Przygotowanie do pracy w terenie	340
Wywiady jakościowe	342
Grupy fokusowe	345
Rejestrowanie obserwacji	347
Mocne i słabe strony jakościowych badań terenowych	350
Trafność	350
Rzetelność	351
Etyka badawcza w jakościowych badaniach terenowych	352
Rozwiązanie dylematu	352
Główne zagadnienia	353
Kluczowe pojęcia	353
Pytania i ćwiczenia	354
Dodatkowe lektury	354
Rozdział 11. Badania niereaktywne	356
Wstępny dylemat	357
Wprowadzenie	357
Analiza treści	358
Tematy odpowiednie dla analizy treści	358
Dobór próby w analizie treści	359
Kodowanie w analizie treści	363
Przykład analizy treści	368
Mocne i słabe strony analizy treści	369
Analiza istniejących danych statystycznych	370
Badania Durkheima nad samobójstwami	370
Konsekwencje globalizacji	372
Jednostki analizy	373
Problem trafności	373
Problem rzetelności	374
Źródła istniejących danych statystycznych	375
Analizy historyczne i porównawcze	377
Przykłady analiz historycznych i porównawczych	377
Źródła danych historycznych i porównawczych	382
Techniki analityczne	384
Rozwiązanie dylematu	385
Główne zagadnienia	386
Kluczowe pojęcia	386
Pytania i ćwiczenia	386
Dodatkowe lektury	387

Rozdział 12. Badania ewaluacyjne 388

Wstępny dylemat 389

Wprowadzenie 389

Tematy odpowiednie dla badań ewaluacyjnych 390

Sformułowanie problemu – zagadnienia związane z pomiarem 392

Określenie wyników 393

Mierzenie tła eksperymentu 394

Określenie interwencji 394

Określenie populacji 395

Nowe mierniki a mierniki już istniejące 395

Operacjonalizacja sukcesu lub porażki 396

Typy schematów badań ewaluacyjnych 397

Schematy eksperymentalne 397

Schematy quasi-eksperymentalne 398

Ewaluacja jakościowa 402

Problemy logistyczne 404

Niektóre zagadnienia etyczne 406

Wykorzystanie wyników badań 407

Badania wskaźników społecznych 412

Kara śmierci i odstraszenie 413

Symulacja komputerowa 414

Rozwiązanie dylematu 415

Główne zagadnienia 416

Kluczowe pojęcia 416

Pytania i ćwiczenia 416

Dodatkowe lektury 417

Część 4. Analiza danych 419**Rozdział 13. Analiza danych jakościowych** 421

Wstępny dylemat 422

Wprowadzenie 422

Powiązanie teorii z analizą 422

Odkrywanie prawidłowości 422

Metoda teorii ugruntowanej 424

Semiotyka 425

Analiza konwersacyjna 427

Przetwarzanie danych jakościowych 428

Kodowanie 428

Sporządzanie notatek 433

Tworzenie mapy pojęciowej 434

Programy komputerowe dla danych jakościowych 435

Księga Kapłańska opracowana w programie

HyperResearch 436

Wykorzystanie programu NVivo – zrozumieć kobietę reżysera, przypadek Sandrine Zerbib 438

Jakościowa analiza danych ilościowych 444

Rozwiązanie dylematu 446

Główne zagadnienia 447

Kluczowe pojęcia 447

Pytania i ćwiczenia 447

Dodatkowe lektury 448

Rozdział 14. Analiza danych ilościowych 449

Wstępny dylemat 450

Wprowadzenie 450

Kodowanie 450

Tworzenie kategorii kodowych 451

Budowa książki kodowej 453

Wprowadzanie danych 454

Analiza jednozmiennowa 455

Rozkład wartości 455

Tendencja centralna 456

Rozproszenie 459

Zmienne ciągłe i dyskretne 460

Szczegółowość a czytelność 461

Porównywanie podgrup 461

Łączenie kategorii odpowiedzi 461

Sposoby postępowania z kategorią „nie wiem” 463

Opisy liczbowe w badaniach jakościowych 464

Analiza dwuzmiennowa 465

Procentowanie w tabeli 466

Tworzenie i odczytywanie tabel dwuzmiennowych 469

Wprowadzenie do analizy wielozmiennowej 470

Diagnostyka socjologiczna 471

Rozwiązanie dylematu 473

Główne zagadnienia 473

Kluczowe pojęcia 475

Pytania i ćwiczenia 475

Dodatkowe lektury 476

Rozdział 15. Badania społeczne – jak o nich czytać, jak o nich pisać 477

Wstępny dylemat 478

Wprowadzenie 478

Czytanie o badaniach społecznych 478

Czasopisma a książki 478

Ocena raportów z badań 479

Inteligentne wykorzystanie Internetu 484

Kilka użytecznych miejsc w sieci 484

Przeszukiwanie Internetu 484

Ocena wartości materiałów z Internetu 487

Cytowanie materiałów z Internetu 490

Pisanie o badaniach społecznych 491

Kilka podstawowych kwestii 491

Struktura raportu 493

Raport z analizy danych – wskazówki 496

Rozwiązanie dylematu 497
Główne zagadnienia 497
Kluczowe pojęcia 498
Dodatkowe lektury 498

Załączniki 499

Załącznik A. Jak korzystać z biblioteki 500

Wprowadzenie 500

Jak uzyskać informacje 500

Źródła bibliograficzne 500

Jak znaleźć książkę 502

Katalog 502

Klasyfikacja Biblioteki Kongresu 503

Katalogi skomputeryzowane 504

Zasoby pełnotekstowe w sieci 505

Dodatkowe lektury 507

Załącznik B. Liczby losowe 508

Załącznik C. Rozkład chi-kwadrat 510

Załącznik D. Powierzchnie pod krzywą normalną 511

Załącznik E. Szacunkowy błąd z próby 512

Słowniczek 513

Bibliografia 524

Indeks nazwisk 537

Indeks rzeczowy 543